

## HISTORIA / HISTORY

**Ks. SŁAWOMIR ZABRANIAK**

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9987-8013>

e-mail: [slawomir.zabraniak@interia.pl](mailto:slawomir.zabraniak@interia.pl)

### OD TONSURY DO NOMINACJI ARCYBISKUPIEJ. „KARIERA” DUCHOWNA JANA DŁUGOSZA

**Streszczenie:** Ks. Jan Długosz, znany jako najwybitniejszy dziejopisarz średniowiecznej Polski, rzadko bywa postrzegany jako osoba duchowna. Wiele jego działań było jednak inspirowanych faktem, że był właśnie duchownym. Prześledzenie jego drogi do kapłaństwa i kolejnych etapów życia aż do królewskiej nominacji na arcybiskupstwo lwowskie było celem niniejszego artykułu. Polski Liwiusz jest przykładem średniowiecznego duchownego, który doczekał się najwyższych godności kościelnych. Powoli, wraz z upływem czasu, przyjmował poszczególne stopnie święceń, które otwierały mu drogę do różnych beneficjów, godności i urzędów kościelnych. Dzięki własnym zdolnościom i protekcji otrzymywał beneficja, z których czerpał liczne dochody. Znaczną ich część przeznaczał na cele, które dziś określilibyśmy mianem działalności dobroczynnej, charytatywnej i mecenatu.

**Słowa kluczowe:** Jan Długosz, duchowny, tonsura, stopnie święceń, beneficja

### FROM TONSURE TO ARCHBISHOP'S NOMINATION. THE CLERICAL „CAREER” OF JAN DŁUGOSZ

**Abstract:** Father Jan Długosz, known as the most outstanding historiographer of medieval Poland, is rarely perceived as a cleric. However, many of his actions were inspired by the fact that he was a cleric. Tracing his path to priesthood and subsequent stages of life up to the royal nomination to the Lviv archbishopric was the aim of this article. The Polish Liwiusz is an example of a medieval cleric who lived to see the highest church dignities. Slowly, with the passage of time, he accepted individual degrees of ordination, which opened the way for him to various benefices, dignities and church offices. Thanks to his own abilities and protection, he received benefices from which he derived numerous incomes. He allocated a significant part of them to purposes that today we would describe as charitable activities, charity and patronage.

**Keywords:** Jan Długosz, clergyman, tonsure, degrees of ordination, benefice

## Wstęp

Ks. Jan Długosz (1415–1480) jest znany przede wszystkim jako najwybitniejszy kronikarz Polski średniowiecznej. Z tego też powodu jest nazywany polskim Liwiuszem. Doczekał się także licznych publikacji traktujących o jego życiu i dorobku naukowym<sup>1</sup>. Wiele z nich powstało z okazji okrągłych rocznic jego urodzin i śmierci<sup>2</sup>. Ich przeglądu dokonał niedawno Waldemar Bukowski przy okazji 600. rocznicy urodzin arcybiskupa nominata lwowskiego<sup>3</sup>. Wiadomości o życiu i działalności Jana Długosza na podstawie dostępnych źródeł zestawiała przed laty Agnieszka Perzanowska<sup>4</sup>.

Większość opracowań dotyczy jednak działalności Jana Długosza na polu dyplomatycznym i literackim. Jego działalność jako dyplomaty omówił kilka lat temu Janusz Smołucha<sup>5</sup>. O jego zaangażowaniu w sprawy pruskie pisał Marian Biskup<sup>6</sup>. Wcześniejsza jego działalność z lat 1448–1450 była przedmiotem badań Krzysztofa Osińskiego<sup>7</sup>.

Niektóre aspekty Długoszowej aktywności doczekały się jednak tylko zasygnalizowania lub były pomijane. Nie można bowiem zapominać, że Jan Długosz był przede wszystkim duchownym i z tym wiązały się konkretne prawa i obowiązki wynikające z ówczesnego prawa kościelnego. Warto więc je przybliżyć, by lepiej poznać koleje życia wielkiego kronikarza.

---

<sup>1</sup> J. Mrukówna, *Jan Długosz. Życie i twórczość*, Kraków 1972; J. Mitkowski, *Jan Długosz*, Warszawa 1976; S. Grzybowski, *Jan Długosz*, Kraków 2003.

<sup>2</sup> Np. „*E fructu arbor cognoscitur...*”. W sześćsetną rocznicę urodzin Jana Długosza, pod red. K. Krawiec-Złotkowskiej, T. Ceynowy, Słupsk–Koszalin 2019; *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016; *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*, pod red. L. Korczak, M.D. Kowalskiego, P. Węcowskiego, Kraków 2016; *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983; *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980.

<sup>3</sup> W. Bukowski, *Krąg rodzinny Jana Długosza*, w: *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*, pod red. L. Korczak, M.D. Kowalskiego, P. Węcowskiego, Kraków 2016, s. 13–20.

<sup>4</sup> A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe o życiu i działalności Jana Długosza*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 293–365.

<sup>5</sup> J. Smołucha, *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 67–73.

<sup>6</sup> M. Biskup, *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza w sprawach pruskich w latach 1454–1466*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 141–167.

<sup>7</sup> K. Osiński, *Kilka uwag o działalności dyplomatycznej Jana Długosza w latach 1448–1450*, „Słupskie Studia Historyczne” 20(2014), s. 23–35.

## Od obrzędu tonsury do nominacji na arcybiskupstwo lwowskie

W okresie średniowiecza, według ówczesnego prawa kościelnego, do duchowieństwa zaliczano wszystkich tonsuratów, zatem pojęcie „osoba duchowna” było względnie szerokie. Obrzędem włączającym osobę płci męskiej do stanu duchownego był bowiem obrzęd tonsury. Tonsura nie była nigdy uważana za stopień hierarchii kościelnej, ale za ceremonię poświęcenia i oddania się Bogu. Człowiek świecki, ochrzczony i bierzmowany, zostawał wówczas włączony do stanu duchownego i zyskiwał przywileje właściwe duchownym. Sam obrzęd polegał na postrzyżeniu głowy. Od VI w. wraz z tonsurą przyjmowano nowy strój typowy dla duchownych. Był on podobny do stroju z czasów cesarstwa rzymskiego. Składał się z długiej tuniki do kostek z rękawami, tuniki krótszej zwanej *colobium* albo *dalmatica*. Na tuniki zakładano płaszcz, zwany *pallum* albo *planeta*, używany poza domem lub w podróży. W czasie chłódów lub niepogody zakładano płaszcz zwany *cappa*. Dały one później początek szatom liturgicznym i szatom duchownym. Tonsura i strój duchowny stały się zewnętrznymi oznakami przynależności do stanu duchownego, kleru<sup>8</sup>. Inną kwestią były uprawnienia, które były zależne od sprawowanego urzędu. Duchownym był więc mężczyzna spełniający publiczne funkcje sakralne w miejscu kultu lub zdolny do ich spełniania<sup>9</sup>.

Można przypuszczać, że Jan Długosz został włączony do stanu duchownego jako kilku- lub kilkunastoletni chłopiec. Potem zapewne przyjął kolejne święcenia niższe. Od starożytności przyjął się w Kościele katolickim podział święceń na święcenia niższe, mniejsze (*minores*) i wyższe (*maiores*, *sacri*). Dzieleno je także na święcenia sakramentalne i niesakramentalne. Stopniami święceń niższych, niesakramentalnych, były święcenia ostiariusza, lektora, egzorcysty i akolity. Do wyższych, sakramentalnych, zaliczano święcenia subdiakonatu, diakonatu, prezbiteratu i biskupstwa<sup>10</sup>.

W średniowieczu ukształtowało się również prawodawstwo określające warunki przyjęcia poszczególnych stopni święceń. W Europie Zachodniej kształcenie i wychowanie duchowieństwa diecezjalnego ujęto w ramy prawne po raz pierwszy na synodzie w Toledo w Hiszpanii w 527 r. Zalecano wtedy, by biskupi zajęli się przygotowaniem kandydatów do kapłaństwa. Zobowiązano ich do otoczenia opieką chłopców przeznaczonych przez rodziców do stanu kapłańskiego. Powinni oni przebywać w specjalnym domu i uczyć się pod nadzorem wyznaczonego przez

<sup>8</sup> E. Górski, *Święcenia niższe i wyższe. Studium liturgiczno-historyczne*, Sandomierz 1954, s. 10–13; I. Ch[arszewski], *Tonsura*, „Encyklopedia kościelna”, t. 28, Warszawa 1905, s. 608, 610–612; *Wykład Obrzędów Kościelnych historyczny i duchowy z Historii Kościelnej, Liturgii, z Dział przez znakomitych Autorów o niej napisanych, niemniej z Ducha tychże Obrzędów wyczerpiony*, Warszawa 1839<sup>2</sup>, s. 122–123; *Pontificale Romanum Clementis VIII ac Urbani VIII Auctoritate recognitum et ad Plurimum usum in commodiorem formam redactum*, Venetiis 1740, s. 5.

<sup>9</sup> H. Rybczyński, *Duchowieństwo, Duchowny*, „Encyklopedia Katolicka”, t. 4, Lublin 1989, kol. 307–309, 309–311; E. Górski, *Święcenia niższe i wyższe*, s. 10.

<sup>10</sup> *Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński i polski*, t. 4: (1511–1870): *Lateran V, Trydent, Watykan I*, opr. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2004, s. 680–681, Sobór Trydencki, Sesja 23, I/A. Nauka o sakramencie święceń, rozdział 2.

biskupa prepozyta. Po osiągnięciu przez nich 18. roku życia zobowiązano biskupa, by przebadał ich szczerłość zostania kapłanami wobec ogółu duchowieństwa i wiernych. Określono także wiek osób dopuszczanych do poszczególnych stopni święceń wyższych. Kandydat do subdiakonatu powinien mieć 20 lat, a do diakonatu 25 lat<sup>11</sup>.

Na początku IX w. Raban Maur (ok. 780–856), późniejszy arcybiskup Moguncji, określił precyzyjniej wiek do poszczególnych stopni święceń w swoim dziele *De clericorum institutione libri tres*. Diakon powinien mieć nie mniej niż 25, a kapłan nie mniej niż 30 lat<sup>12</sup>. W późniejszych średniowiecznych pontyfikalach i *Klementynach*, czyli zbiorze prawa kościelnego promulgowanego przez papieża Jana XXII w 1317 r., wymaganym wiekiem do subdiakonatu było 18 lat, do diakonatu 20 i do kapłaństwa 25 lat<sup>13</sup>.

Jan Długosz został włączony do stanu duchownego zapewne przed rozpoczęciem nauki w Akademii Krakowskiej. W wieku 13 lat został wpisany do grona studentów tej uczelni. Pod datą 23 kwietnia 1428 r. w *Metryce* zapisano: „Johannes Johannis Dlugossii de Nedzelsko solvit unum fertronem”<sup>14</sup>. Prawdopodobnie studia podjął za namową ks. Jana Elgota (ok. 1390/1398–1452), swojego krewnego z rodu Wieniawitów. Uczony ten był trzykrotnie rektorem Akademii Krakowskiej i bliskim współpracownikiem biskupa Zbigniewa Oleśnickiego. Sam Jan Długosz określił go mianem *patruus* (łac. brat ojca). Młody wieniawita studiował na Wydziale Artium przez trzy lata (1428–1431), ale nie uzyskał żadnego stopnia akademickiego, nawet bakałarza artium<sup>15</sup>.

W wieku 16 lat Jan Długosz został przyjęty na dwór Zbigniewa Oleśnickiego (1389–1455), wówczas biskupa krakowskiego (1423–1455) jako jego domownik (*familiaris*). Podjął pracę w charakterze notariusza w biskupiej kancelarii, którą wykonywał z wielką gorliwością. Szybko też zyskał sympatię hierarchy. Z tego powodu początkowo musiał mierzyć się z intrygami współpracowników. Z czasem udało mu się jednak przełamać ich niechęć. Dwa lata później, w 1433 r., mając 18 lat, został zarządcą dóbr i dworu oraz osobistym sekretarzem tego

<sup>11</sup> Sacra Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus, *Seminaria Ecclesiae Catholicae*, Vatican 1963, s. 48–49.

<sup>12</sup> *Patrologia Latina*, vol. 107, ed. J.P. Migne, Parisii 1864, kol. 306; M. Kieling, *Formacja duchownych w świetle „De institutione clericorum” Rabana Maura*, „Vox Patrum” 49(2006), s. 280–281; M. Reinecke, *Święcenia i posługi*, „Christianitas” 14(2002/2003), s. 50–51.

<sup>13</sup> *Clementinae. Clementis Quinti constitutiones, quas Clementinas vocant* [...], Lugduni 1550, Liber I, titulus 6, capitulum 3, s. 38.

<sup>14</sup> Biblioteka Jagiellońska, rkps 258, s. 78 (cyt. za K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza z krakowskim środowiskiem uniwersyteckim. Uwagi o stanie i perspektywie badań*, „Studia Źródłoznawcze” 55(2017), s. 165); *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, t. 1, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska przy współpracy R. Grzesika, Kraków 2004, s. 140.

<sup>15</sup> K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza z krakowskim środowiskiem uniwersyteckim...*, *Uwagi o stanie i perspektywie badań*, „Studia Źródłoznawcze” 55(2017), s. 165; K. Osiński, *Kilka uwag o działalności dyplomatycznej Jana Długosza*, s. 23; K. Pieradzka, *Jan Długosz a Uniwersytet Jagielloński*, „Małopolskie Studia Historyczne” 6(1964), z. 3–4, s. 43–45; też, *Związki Długosza z Krakowem*, Kraków 1975, s. 32–33; J. Krzyżaniakowa, *Otoczenie intelektualne Jana Długosza*, w: *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983, s. 36–37.

hierarchii<sup>16</sup>. Musiał więc cieszyć się wielkim zaufaniem swojego protektora i odznaczać zmysłem dobrego gospodarza. Relacje te zacieśniły się zapewne jeszcze po uratowaniu życia przez ks. Jana Długosza biskupowi w trakcie ich powrotu z Węgier w 1440 r. Objął wkrótce potem obowiązki administratora dóbr stołowych biskupa Oleśnickiego, przygotowując wcześniej ich opis wraz z dochodami z nich czerpanymi<sup>17</sup>. Zapewne to dzięki niemu był możliwy w dużym stopniu „sukces finansowy” biskupa Zbigniewa Oleśnickiego i rozwój inwestycji gospodarczych, m.in. gospodarki rybnej w dobrach biskupich oraz zakupienie w 1443 r. „księstwa siewierskiego” na rzecz biskupstwa krakowskiego<sup>18</sup>.

Wielu badaczy uważa, że Jan Długosz znalazł się w kręgu biskupa Oleśnickiego z protekcji ks. Jana Elgota, który przedstawił go hierarsze<sup>19</sup>. Z późniejszym kardynałem współpracował on przez 27 lat, do jego śmierci w 1455 r.<sup>20</sup> Nawet potem czuł się z nim związany, popierając w 1461 r. wraz ze swoim bratem, także Janem, kandydaturę Jakuba z Sienna (1413–1480), bratanka Zbigniewa Oleśnickiego, na biskupstwo w Krakowie. Z tego powodu naraził się królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi. W połowie 1461 r. musiał opuścić stolicę i przebywał na wygnaniu w Pińczowie i Melsztynie. Pozbawiono go wtedy także beneficjów kościelnych i w konsekwencji dochodów z nich czerpanych, które na polecenie władcy zajął Mikołaj Pieniążek z Witowic, podkomorzy i starosta krakowski. Powrócił do Krakowa w 1463 r.<sup>21</sup>

W 1434 r. Jan Długosz, w wieku 19 lat, otrzymał prowizję królewską, zapewne z inspiracji biskupa Zbigniewa Oleśnickiego, na probostwo w Kłobucku, należącym wtedy do diecezji krakowskiej. Objął je po swoim stryju, ks. Bartłomieju, który był kapelanem króla Władysława Jagiełły i celebrował nabożeństwa przed bitwą pod Grunwaldem. Ordynariusz krakowski udzielił mu nominacji 31 października t.r.<sup>22</sup> Zapewne młody Długosz miał już wtedy niższe święcenia,

<sup>16</sup> *Vita Ioannis Dlugosch senioris canonici cracoviensis*, ed. M. Brożek, Varsaviae 1961, s. 30–31; K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza*, s. 165; J. Wyrozumski, *Jan Długosz – ojciec historiografii polskiej*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 27–28; M. Koczerska, *Długosz jako sekretarz Zbigniewa Oleśnickiego*, w: *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983, s. 53–64; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 296; J. Wolny, *Krakowskie środowisko katedralne w czasach Jana Długosza (1431–1480)*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 90–92.

<sup>17</sup> Z. Górczak, *Dobra stołowe biskupstwa krakowskiego za pontyfikatu Zbigniewa Oleśnickiego*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Książe Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 258.

<sup>18</sup> M. Koczerska, *Zbigniew Oleśnicki wśród ludzi i idei swojej epoki*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Książe Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 25; Z. Noga, *Zbigniew Oleśnicki a księstwo siewierskie*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Książe Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 103–104.

<sup>19</sup> K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza*, s. 165.

<sup>20</sup> *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 31; J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 5.

<sup>21</sup> J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 8; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 331–332.

<sup>22</sup> *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 35–36; A. Pobóg-Lenartowicz, *Związki Długosza z kanonikami regularnymi (na przykładzie fundacji klasztoru w Kłobucku)*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa*



ale nie miał żadnych wyższych. Nie rezydował także w Kłobucku. W posłudze duszpasterskiej zastępował go więc wikariusz lub wikariusze, którzy mieli święcenia kapłańskie. Zrzekł się tego probostwa w 1449 r. na rzecz swego młodszego brata, także Jana<sup>23</sup>.

W 1436 r. Jan Długosz otrzymał w wieku 21 lat święcenia subdiakonatu. Możliwe, że tych święceń udzielił mu sam biskup Zbigniew Oleśnicki. Zapewne ich przyjęcie było związane z objęciem przez niego kanonii krakowskiej. Była to prebenda *fundi Gonowska*<sup>24</sup>.

Kapituła krakowska w 1436 r. liczyła sześciu prałatów i 30 kanoników. Młody Długosz otrzymał wtedy pierwsze beneficjum kanonickie i prawo do zamieszkania w domu należącym do kapituły<sup>25</sup>.

Prebenda *fundi Gonowska* była dwudziestą ósmą kanonią gremialną w kolejności. Jej uposażenie składało się tylko z dziesięcin snopowych ze wsi Gonów (Gunów) i Bełzów w parafii Skarbmierz, ze wsi Kadzice w parafii Kościelec, ze wsi Krzyszkowice i Olszowice w parafii Siepraw, ze wsi Jawornik, Polanka, Górna Wieś, Bysina w parafii Myślimice, wsi Zwola, Tomaszkowice, Grzejów i Raciborsko w parafii Wieliczka oraz wsi Jankówka w parafii Dziekanowice. Wikariat wieczysty tej kanonii był uposażony dziesięcinami snopowymi ze wsi Siepraw i Zawada<sup>26</sup>.

Później J. Długosz objął zapewne kanonię *fundi Więckowska*, rezygnując z prebendy Gonowskiej<sup>27</sup>. Była ona szesnastą w kolejności kanonią gremialną. Jej uposażenie stanowiła wieś Więckowice w parafii Bolechowice, w której był w latach siedemdziesiątych XV w. dwór z rolami, łąkami i sadami oraz dziesięciny snopowe z jedenastu wsi: Więckowice, Radzimice, Krzyszkowice, Przebieczany Wielkie, Wola Wrocimowska, Kózki, Głupców, Brzezie, Dąbrowa, Krakoszkowice i Świdówka. W latach siedemdziesiątych XV w. jej dochód szacowano na 111 grzy-

---

(1415–1480). *Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 75; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 296; J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 5.

<sup>23</sup> A. Pobóg-Lenartowicz, *Związki Długosza z kanonikami regularnymi*, s. 76; J. Laberschek, *W czasach piastowskich i jagiellońskich*, w: *Kłobuck. Dzieje miasta i gminy (do roku 1939)*, pod red. F. Kiryka, Kraków 1998, s. 141–142; M. Rożek, *Kościelne fundacje Jana Długosza*, „*Analecta Cracoviensia*” 12(1980), s. 320.

<sup>24</sup> *Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451–1460*, wybrał i opracował B. Przybyszewski, Kraków 2001, s. 161, przypis 1; *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 35; K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza*, s. 167; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 297.

<sup>25</sup> M.D. Kowalski, *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*, Kraków 2000, s. 128–129; B. Przybyszewski, *Kapituła krakowska za kanonikatu Jana Długosza (1436–1480)*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 26, 49.

<sup>26</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis*, t. 1: *Ecclesia Cathedralis Cracoviensis. Ecclesiae Collegiatarum*, ed. A. Przeździecki, Cracoviae 1863, s. 140–143; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 2, Kraków 1999, s. 306. B. Kumor błędnie podaje nazwę kanonii jako prebenda fundi Gronów.

<sup>27</sup> *Cracovia artificum. Supplementa*, s. 161, przypis 1.

wien i była najlepiej uposażoną kanonią w kapitule krakowskiej. Jej wikariat wieczysty uposażono dziesięcinami snopowymi ze wsi Cichawa<sup>28</sup>.

W 1438 r. J. Długosz objął jako praestimonium wieś kapitulną Węgrzce koło Krakowa. Otrzymał ją po śmierci Jana Rzeszowskiego, arcybiskupa lwowskiego, zmarłego 12 sierpnia 1436 r. Zgodnie ze statutami kapitulnymi wsie prestymonialne były dobrami wspólnymi kapituły, którymi zarządzali sami prałaci i kanonicy. Mieli oni oddawać z nich określoną część dochodów na rzecz kapituły<sup>29</sup>.

Dopiero na posiedzeniu kapituły krakowskiej 4 lutego 1450 r. postanowiono przekazać ks. Janowi Długoszowi dom stojący dziś na rogu ul. Kanoniczej i ul. Podzamcze. Otrzymał go po mistrzu Janie Rodochoniczu (z Radochończy), zgodnie w ówczesnych przepisami i praktyką kapituły<sup>30</sup>. W następnym roku, 6 lutego 1451 r., zakupił on dom sąsiadujący z jego siedzibą za 100 grzywien od Piotra z Brinnicy. Według ks. B. Przybyszewskiego, stał się on siedzibą konsystorza, czyli sądu kościelnego<sup>31</sup>.

Nie wiadomo, kiedy Jan Długosz otrzymał kolejne święcenia wyższe, czyli święcenia diakonatu. Być może nastąpiło to ok. 1438 r., kiedy został kanclerzem kurii biskupiej Zbigniewa Oleśnickiego. Na tym stanowisku pozostał do śmierci swego protektora<sup>32</sup>.

Kilka lat później, w 1440 r., w wieku 25 lat Długosz przyjął święcenia kapłańskie<sup>33</sup>. Był to wiek wymagany ówczesnym prawem kościelnym. Po powrocie z Węgier, dokąd udał się wraz z królem Władysławem II, zwanym później Warneńczykiem, który obejmował w 1440 r. tron węgierski, otrzymał kolejne godności kościelne. Od 25 marca 1442 r. występował jako kantor wiślicki i kanonik krakowski<sup>34</sup>.

Kolegiata wiślicka została fundowana zapewne pod koniec XII lub na początku XIII w. W czasach ks. Jana Długosza kapituła składała się z czterech prałatur i czterech kanonii. Kantoria wiślicka należała do prałatur i była drugą w kolejności godnością. Jej uposażenie obejmowało wieś Siedlec koło Wiślicy z dworem i folwarkiem, wieś Oględów w parafii Kije oraz liczne dziesięciny i dochody, m.in. z Wiślicy i Chotla (dziś Chotel Czerwony) oraz jeszcze kilku wsi. W latach siedemdziesiątych XV w. jej dochody szacowano na ponad 82 grzywny<sup>35</sup>.

<sup>28</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 1, s. 97–102; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej*, t. 2, s. 302.

<sup>29</sup> *Cracovia artificum. Supplementa*, s. 161, przypis 1; *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 35; K. Ożóg, *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza*, s. 167; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 297.

<sup>30</sup> A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 312; M.D. Kowalski, *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej*, s. 243–250.

<sup>31</sup> *Cracovia artificum. Supplementa*, s. 161, przypis 1.

<sup>32</sup> *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 2: 1416–1450, wyd. S. Kuraś, Lublin, nr 280, s. 295; B. Przybyszewski, *Kapituła krakowska*, s. 51.

<sup>33</sup> *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 35; J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 5; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 301.

<sup>34</sup> A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 301.

<sup>35</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 1, s. 411–415; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, Kraków 2000, s. 89–92.

29 listopada 1443 r. ks. J. Długosz był wzmiankowany także jako prepozyt kościoła św. Jerzego na zamku krakowskim. Musiał nim więc zostać przed tą datą. Na posiedzeniu kapituły krakowskiej uzyskał decyzję o podziale ofiar pobieranych z tytułu pogrzebów pomiędzy wikariuszy katedralnych a kościołem św. Jerzego<sup>36</sup>.

W 1444 r. ks. Jan Długosz objął kustodię wiślicką po Jakubie z Sienna, rezygnując z kantorii<sup>37</sup>. Kustodia była czwartą, ostatnią prałaturą. Do jej uposażenia należało beneficjum parafialne w Chotlu, obejmujące tę wieś i dziesięciny snopowe z kilku wsi oraz inne dochody. W Chotlu był dwór, folwark, sady owocowe i staw rybny, który założył sam Jan Długosz, wykładając na tę inwestycję 300 grzywien. W 1477 r. powiększył on uposażenie tej prałatury, kupując za 40 grzywien wieś Zawodna Wola koło Chotla od Jana z Bielszowa<sup>38</sup>. Dochody czerpane z tego beneficjum były znaczne i szacowano je na 64 grzywny rocznie. Kustodię posiadał prawdopodobnie do 13 maja 1468 r. Możliwe, że zrzekł się jej na rzecz swego młodszego brata, Jana, także kanonika krakowskiego. Po jego śmierci w 1471 r. starał się ją odzyskać, co mu się udało. Zrzekł się jej w 1479 r. w związku z nominacją na arcybiskupstwo lwowskie<sup>39</sup>.

Kolejną prebendę kanoniczną otrzymał ks. Jan Długosz w kapitule kieleckiej. Jako kanonik kielecki występował od 4 listopada 1452 r. Przed 3 stycznia 1454 r. dokonał zamiany swej kanonii na inną z Jakubem z Grocholic<sup>40</sup>. Kanonię, którą przejął, była zapewne kanonia szydlowiecka<sup>41</sup>.

Kolegiata kielecka została ufundowana, według tradycji, przez biskupa krakowskiego Gedkę w XII w. i była trzecią w kolejności w diecezji. Prawo prezenty kandydatów na prałatury i kanonie należało do ordynariusza krakowskiego. W czasach ks. Jana Długosza kapituła kielecka liczyła czterech prałatów i sześciu kanoników<sup>42</sup>.

Kilka lat później, przed 26 grudnia 1456 r., ks. Jan Długosz został kanonikiem sandomierskim *fundi Zajączkowice*. On sam wspominał, że kiedyś określano ją mianem fundi Odechów (*fundi Odąchowska*)<sup>43</sup>. Kolegiata sandomierska pw. NMP była drugą w kolejności po katedrze wawelskiej w diecezji krakowskiej.

<sup>36</sup> Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitułnych i kurialnych krakowskich 1440–1500, ed. B. Przybyszewski, Kraków 1960, nr 4, s. 3–5; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 304.

<sup>37</sup> *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 2, nr 474, s. 462–463; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 304.

<sup>38</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 1, s. 317–321; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 356; B. Kumor, *Kopiarz kolegiaty Narodzenia NMP w Wiślicy*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 10(1965), nr 24, s. 216; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 93–94.

<sup>39</sup> L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy wiśliccy w okresie średniowiecza*, Lublin 2004, s. 156.

<sup>40</sup> Tamże.

<sup>41</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis*, t. 3: *Monasteria*, Cracoviae 1864, s. 114.

<sup>42</sup> B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 133–135.

<sup>43</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 1, s. 353; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 323; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 38.



Była fundacją książęcą zapewne z XII w. W połowie XV w. jej kapituła składała się z sześciu prałatów i 12 kanoników<sup>44</sup>.

W czasach ks. Jana Długosza uposażenie jego prebendy uległo zmianie. W 1462 r. przejął on od Prandoty z Konina trzy wsie: Zajączkowice, gdzie był dwór i sad, Prusinowice i Podole, oddając mu wieś Odechów i dopłacając 100 grzywien. Potwierdził tę zamianę król Kazimierz Jagiellończyk 4 czerwca 1463 r. w Radomiu. Dodatkowe dochody czerpał prebendarz z dziesięcin snopowych z Szydłowa, różnych gruntów, danin i innych świadczeń. W Sandomierzu miał także dom i plac. Jego dochody szacowano na ok. 40 grzywien<sup>45</sup>. Zrzekł się tej kanonii na rzecz ks. Jana Szebienia, plebana kościoła na Skałce, dokąd sprowadził w 1472 r. paulinów<sup>46</sup>.

23 kwietnia 1467 r. ks. Jan Długosz trzymał prowizję na dziekanie kielecką<sup>47</sup>. Ok. 1470 r. przynosiła ona ponad 48 grzywien dochodu<sup>48</sup>. Zrzekł się tej prałatury na rzecz ks. Jana Szebienia, plebana kościoła na Skałce<sup>49</sup>. W 1468 r. otrzymał on od kapituły krakowskiej kolejną wieś prestymonialną. Były to Raciborowice<sup>50</sup>. W 1471 r. król czeski Władysław Jagiellończyk, syn Kazimierza, króla Polski, zaproponował mu arcybiskupstwo praskie, ale ten odmówił<sup>51</sup>. W tym samym roku, 15 grudnia, kronikarz został kanonikiem gnieźnieńskim<sup>52</sup>. Zrzekł się tamtejszej kanonii przed 11 sierpnia 1472 r. w zamian za rekompensatę finansową<sup>53</sup>.

W 1479 r. ks. Jan Długosz został mianowany na arcybiskupstwo lwowskie. Nie doczekał się jednak papieskiego zatwierdzenia, bo zmarł 19 maja 1480 r. w Krakowie. Został pochowany w kościele na Skałce<sup>54</sup>.

Wśród urzędów i godności piastowanych przez ks. Jana Długosza wymieniono m.in. 12 lutego 1474 r. kanonię wieluńską. Otrzymał ją po zamianie na nią altarii św. Anny w katedrze wawelskiej, którą miał w latach 1472–1474. Jednak w źródłach wieluńskich brak o nim wzmianek<sup>55</sup>.

<sup>44</sup> L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004, s. 17–20, 34, 37; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 21.

<sup>45</sup> J. Długosz, *Liber beneficiorum*, t. 1, s. 353–355; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 333; B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 38.

<sup>46</sup> *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 40–41.

<sup>47</sup> L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy wiśliccy*, s. 156.

<sup>48</sup> B. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 3, s. 143.

<sup>49</sup> *Vita Ioannis Dlugosch*, s. 40–41.

<sup>50</sup> *Cracovia artificum. Supplementa*, s. 163.

<sup>51</sup> J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 8.

<sup>52</sup> A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 348; J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 5.

<sup>53</sup> L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy wiśliccy*, s. 156; J. Korytkowski, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 1, Gniezno 1883, s. 213–214.

<sup>54</sup> J. Mrukówna, *Jan Długosz*, s. 8; A. Perzanowska, *Wiadomości źródłowe*, s. 364.

<sup>55</sup> L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy wiśliccy*, s. 157.

## Zakończenie

Ks. Jan Długosz, znany jako najwybitniejszy dziejopisarz średniowiecznej Polski, rzadko bywa postrzegany jako osoba duchowna. Wiele jego działań było jednak inspirowanych faktem, że był właśnie duchownym. Prześledzenie jego drogi do kapłaństwa i kolejnych etapów życia aż do królewskiej nominacji na arcybiskupstwo lwowskie było celem niniejszego artykułu.

Polski Liwiusz jest przykładem średniowiecznego duchownego, który oczekiwał się najwyższych godności kościelnych. Powoli, wraz z upływem czasu przyjmował poszczególne stopnie święceń, które otwierały mu drogę do różnych beneficjów, godności i urzędów kościelnych. Dzięki własnym zdolnościom i protekcji otrzymywał beneficja, z których czerpał liczne dochody. Znaczną ich część przeznaczał na cele, które dziś określilibyśmy mianem działalności dobroczynnej, charytatywnej i mecenatu.

## BIBLIOGRAFIA

### Źródła drukowane:

- Clementinae. Clementis Quinti constitutiones, quas Clementinas vocant* [...], Lugduni 1550.  
*Cracovia artificum. Supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451–1460*, wybrał i opracował B. Przybyszewski, Kraków 2001.  
 Długosz J., *Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis*, t. 1: *Ecclesia Cathedralis Cracoviensis. Ecclesiae Collegiatarum*, ed. A. Przeździecki, Cracoviae 1863.  
 Długosz J., *Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis*, t. 3: *Monasteria*, Cracoviae 1864.  
*Dokumenty soborów powszechnych. Tekst łaciński i polski*, t. 4: *(1511–1870): Lateran V, Trydent, Watykan I*, opr. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2004.  
*Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, t. 1, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska przy współpracy R. Grzesika, Kraków 2004.  
*Patrologiae cursus completus* [...]. *Series Latina*, t. 107, ed. J.-P. Migne, Parisii 1864.  
*Pontificale Romanum Clementis VIII ac Urbani VIII Auctoritate recognitum et ad Plurimum usum in commodiorem formam redactum*, Venetiis 1740.  
*Sacra Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus, Seminaria Ecclesiae Catholicae*, Vatican 1963.  
*Vita Ioannis Dlugosch senioris canonici cracoviensis*, ed. M. Brożek, Varsaviae 1961.  
*Wykład Obrzędów Kościelnych historyczny i duchowy z Historii Kościelnej, Liturgii, z Dzieł przez znakomitych Autorów o niej napisanych, niemniej z Ducha tychże Obrzędów wyczerpniony*, Warszawa 1839<sup>2</sup>.  
*Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1440–1500*, ed. B. Przybyszewski, Kraków 1960.  
*Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. 2: 1416–1450, ed. S. Kuraś, Lublin 1973, nr 474.

### Opracowania:

- Biskup M., *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza w sprawach pruskich w latach 1454–1466*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 141–167.  
 Bukowski W., *Krąg rodzinny Jana Długosza*, w: *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*, pod red. L. Korczak, M.D. Kowalskiego, P. Węcowskiego, Kraków 2016, s. 13–70.  
 Ch[arszewski] I., *Tonsura*, „Encyklopedia kościelna”, t. 28, Warszawa 1905, s. 608, 610–612.

- Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980.
- „*E fructu arbor cognoscitur...*”. W sześćsetną rocznicę urodzin Jana Długosza, pod red. K. Krawiec-Złotkowskiej, T. Ceynowy, Słupsk–Koszalin 2019.
- Górczak Z., *Dobra stołowe biskupstwa krakowskiego za pontyfikatu Zbigniewa Oleśnickiego*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Księżę Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 241–270.
- Górski E., *Święcenia niższe i wyższe. Studium liturgiczno-historyczne*, Sandomierz 1954.
- Grzybowski S., *Jan Długosz*, Kraków 2003.
- Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*, pod red. L. Korczak, M.D. Kowalskiego, P. Węcowskiego, Kraków 2016.
- Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016.
- Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983.
- Kieling M., *Formacja duchownych w świetle „De institutione clericorum” Rabana Maura*, „*Vox Patrum*” 49(2006), s. 277–288.
- Koczerska M., *Długosz jako sekretarz Zbigniewa Oleśnickiego*, w: *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983, s. 53–64.
- Koczerska M., *Zbigniew Oleśnicki wśród ludzi i idei swojej epoki*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Księżę Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 11–38.
- Korytkowski J., *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 1, Gniezno 1883.
- Kowalski M.D., *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*, Kraków 2000.
- Krzyżaniakowa J., *Otoczenie intelektualne Jana Długosza*, w: *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980)*, pod red. F. Kiryka, Olsztyn 1983, s. 31–44.
- Kumor B., *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 2, Kraków 1999, t. 3, Kraków 2000.
- Kumor B., *Kopiarz kolegiaty Narodzenia NMP w Wiślicy*, „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” 10(1965), s. 207–222.
- Laberschek J., *W czasach piastowskich i jagiellońskich*, w: *Kłobuck. Dzieje miasta i gminy (do roku 1939)*, pod red. F. Kiryka, Kraków 1998, s. 85–158.
- Mitkowski J., *Jan Długosz*, Warszawa 1976.
- Mrukówna J., *Jan Długosz. Życie i twórczość*, Kraków 1972.
- Noga Z., *Zbigniew Oleśnicki a księstwo siewierskie*, w: *Zbigniew Oleśnicki. Księżę Kościoła i mąż stanu. Materiały z Konferencji. Sandomierz 20–21 maja 2005 roku*, pod red. F. Kiryka, Z. Nogi, Kraków 2006, s. 103–106.
- Osiński K., *Kilka uwag o działalności dyplomatycznej Jana Długosza w latach 1448–1450*, „*Słupskie Studia Historyczne*” 20(2014), s. 23–35.
- Ożóg K., *Kontakty personalne i instytucjonalne Jana Długosza z krakowskim środowiskiem uniwersyteckim. Uwagi o stanie i perspektywie badań*, „*Studia Źródłoznawcze*” 55(2017), s. 163–171.
- Perzanowska A., *Wiadomości źródłowe o życiu i działalności Jana Długosza*, w: *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 293–365.
- Pieradzka K., *Jan Długosz a Uniwersytet Jagielloński*, „*Małopolskie Studia Historyczne*” 6(1964), z. 3–4, s. 43–57.
- Pieradzka K., *Związki Długosza z Krakowem*, Kraków 1975.
- Pobóg-Lenartowicz A., *Związki Długosza z kanonikami regularnymi (na przykładzie fundacji klasztoru w Kłobucku)*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 72–85.
- Poniewozik L., *Pralaci i kanonicy sandomierscy w okresie średniowiecza*, Toruń 2004.
- Poniewozik L., *Pralaci i kanonicy wiśliccy w okresie średniowiecza*, Lublin 2004.

- Przybyszewski B., *Kapituła krakowska za kanonikatu Jana Długosza (1436–1480)*, w: *Długosiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 26, 49.
- Reinecke M., *Święcenia i posługi*, „Christianitas” 14(2002/2003), s. 49–67.
- Rożek M., *Kościelne fundacje Jana Długosza*, „Analecta Cracoviensia” 12(1980), s. 317–331.
- Rybczyński H., *Duchowieństwo, Duchowny*, „Encyklopedia Katolicka”, t. 4, Lublin 1989, kol. 307–309, 309–311.
- Smółucha J., *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 67–73.
- Wolny J., *Krakowskie środowisko katedralne w czasach Jana Długosza (1431–1480)*, w: *Długosiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, pod red. S. Gawędy, Kraków 1980, s. 85–107.
- Wyrozumski J., *Jan Długosz – ojciec historiografii polskiej*, w: *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, pod red. M. Gogoli, J. Książka, Wieluń 2016, s. 27–35.